

Училищата по изкуствата и работодателите

Основни констатации и препоръки от съвместна изследователска програма в областта на професионалното образование и обучение по изкуствата между Българската асоциация на работодателите в областта на културата и Граждански институт в периода 2013-2026

Проф. д-р Момчил Георгиев

Генерален секретар на БАРОК www.barok.bg

член на Секторен съвет по уменията в Изкуствата

Конференция „Мечтайте дръзко!“

16–17 юни 2026 г., София

Връзки между училищата по изкуствата и работодателите

Тези училища са едновременно образователни институции и културни институти — затова партньорството с работодателите е част от самия професионален модел.

не само „стаж“

сцена, ателие, продукция,
публика

**реална творческа
среда**

театър, опера, галерия, музей,
фестивал

**ранна
професионална
социализация**

портфолио, дисциплина, етика,
екип

Специфичният статут променя и партньорството

Образователна институция

професионална подготовка,
учебни програми,
оценяване

Културен институт

публични изяви, репетиции,
творчески процес,
аудитории

Работна среда

работодатели, реални
задания, професионални
стандарти

учене

участие

реализация

Връзката с работодателите не е допълнение към обучението, а начин учениците да влязат рано в професионалния творчески процес.

Основни форми на партньорство

01 Учебна и творческа практика	участие в спектакли, концерти, изложби, продукции, фестивали
02 Съвместни продукции	театри, опери, оркестри, музеи и фестивали като съавтори на учебния процес
03 Професионалисти като преподаватели	активни артисти, дизайнери, реставратори, режисьори, фотографи и техници
04 Ранна публична изява	работа пред публика, срокове, репетиции, сценична дисциплина и етика
05 Местна културна екосистема	партньорства с общини, читалища, галерии, туристически и фестивални организации

Партньорството е преход от „практика“ към „професионално участие“.

Къде се случва реалното обучение?

В изкуствата професионалната среда е широка: сцена, оркестрина, театър, опера, галерия, ателие, музей, филмова и телевизионна продукция, фестивал, дизайнерско студио.

Сцена и изпълнение

театри, опери, оркестри,
балетни трупи, ансамбли

Визуална култура

галерии, музеи, ателиета,
реставрационни екипи

Екран и медии

телевизии, филмови екипи,
звукозапис, дигитални медии

Събития и общности

фестивали, читалища,
културни центрове, културен
туризъм

Дизайн и производство

рекламни агенции,
издателства, печатници, студиа

Видове и форми на партньорство

НГСЕИ – Пловдив

учениците работят в професионална среда в театри, кино и телевизия; практика в сценични и екранни изкуства

Опера Стара Загора и НУМСИ „Христина Морфова“

споразумение за сътрудничество; участие във формации на операта и учебна художествена практика

НУТИ – София

преподаватели и ментори от активната танцова сцена; участия в спектакли, фестивали и концерти

НУФИ „Широка лъка“

обучение в среда, където фолклорът е жива местна култура; връзка с ансамбли, събори и читалища

Работодателите не са само приемачи организации, те са партньори в създаването на професионални стандарти.

Публична културна инфраструктура

- държавни и общински театри, опери, филхармонии
- ансамбли, балетни трупни, музикални театри
- музеи, галерии, библиотеки, културни центрове
- читалища, фестивални организации, общини

Творчески индустрии и проекти

- продуцентски компании, телевизии, филмови екипи
- рекламни и дизайнерски агенции, издателства
- фотографски студиа, печатници, реставрационни ателиета
- гейм и анимационни студиа, дигитални медии, културен туризъм

Училищата трябва да работят с мрежа от партньори: публични институти, проектни екипи, свободни професионалисти и местни общности..

Сътрудничество по направления

Музика и танц

опери, филхармонии, оркестри, ансамбли, балетни труп
концерти, майсторски класове, участия в формации и спектакли

Театър и сценични изкуства

театри, опери, кино и телевизия
сценография, костюми, грим, осветление,
продукционна работа

Изящни, приложни изкуства и дизайн

галерии, музеи, ателиета, рекламни агенции,
издателства
изложби, плакати, визуална идентичност, керамика,
текстил, интериор

Фотография, полиграфия и фолклор

печатници, медии, фото- и видео студиа, ансамбли,
читалища, туризъм
реални поръчки, събори, сценични програми,
нематериално наследство

Добавена стойност и ключови предизвикателства

Стойност за учениците

- реална професионална ориентация и контакт с общността
- портфолио от участия, препоръки и публичен опит
- работа в екип, дисциплина, срокове и професионална етика

Стойност за работодателите

- ранно откриване и развитие на таланти
- влияние върху качеството на подготовката
- съвместни продукции, нова публика и кадрови резерв

Партньорствата дават ранен достъп до талант и професионална среда, но изискват устойчиви механизми.

Предизвикателства

зависимост от лични контакти, проектни бюджети, сезонност, неравномерен достъп и липса на системно проследяване на реализацията

В изкуствата работодателят не е само бъдещ наемател. Той е сцена, ателие, продукция, публика, ментор и професионален стандарт.

- практика в реална среда
- съвместни продукции и публични изяви
- менторство от действащи професионалисти
- портфолио, контакти и ранна професионална социализация

Училищата по изкуствата като специален случай

Професионална техника

изпълнителски, художествени, сценични и визуални умения

Реална публика

концерти, спектакли, изложби, фестивали, конкурси

Пазар на труда

работодатели, проекти, свободни професии, културно предприемачество

училище

сцена/ателие

работодател

Съчетават училищна среда, професионална подготовка и културен институт в един модел.

Форми на партньорство

01 Учебна и художествена практика

02 Съвместни спектакли, концерти и изложби

03 Менторство и майсторски класове

04 Участие на професионалисти като преподаватели

05 Проектно обучение и реални задания

06 Проследяване на реализацията на завършилите

Примери на работодатели и партньори

Стара Загора	Държавна опера – Стара Загора	НУМСИ „Христина Морфова“	съвместна дейност и практика
Варна	Държавна опера – Варна; ММФ „Варненско лято“	НУИ „Добри Христов“	постановки, концерти, фестивал
Пловдив	Драматичен театър, куклен театър, опера, кино/ТВ	НГСЕИ – Пловдив	сценична и екранна практика
София	Софийска опера и балет; Балет „Арабеск“	НУТИ; НУИИ „Илия Петров“	балет, танц, визуални изкуства
Плевен	Плевенска филхармония; ДКТ „Иван Радоев“	НУИ „Панайот Пипков“	оркестрова и сценична среда
Родопи/Троян	ДФА „Родопа“; ателиета за керамика/дизайн	НУФИ „Широка лъка“; НУПИ Троян	фолклор, занаяти, дизайн

Принос към ПОО

- споразумение за сътрудничество и съвместна дейност
- ученици участват във формации на операта
- учебна художествена практика за музиканти, певци и танцьори
- възможност за съвместни мюзикъли и спектакли за деца и младежи

Училището и работодателят изграждат дългосрочна сцена за подготовка, не еднократна практика.

Варна – опера, фестивал и училище

НУИ „Добри Христов“ е свързано с активна музикална и сценична среда.

Държавна опера – Варна

участия на ученици в балетни постановки и концерти със солисти ученици

ММФ „Варненско лято“

публична сцена, контакт с публика и професионална среда

Оркестри от Варна, Шумен и Добрич

разширяване на професионалния хоризонт извън училището

Фестивалите са важна работодателска среда от постоянните културни институти.

НГСЕИ – Пловдив

Сценични и екранни изкуства като връзка между училище, театър, кино, телевизия и Live Skills

Театър

сценография, костюми, грим, осветление, реквизит

Кино и ТВ

операторство, фотография, монтаж, декор, визуална среда

Live Skills

арт мениджмънт, предприемачество, дигитални технологии

Работодателите в културата не са само „фирми“

Сценични институти

театри, опери, балетни трупни, оркестри, ансамбли

Аудиовизуален сектор

телевизии, продуцентски екипи, кино, видео, звук

Фестивали и събития

фестивални организации, общини, културни центрове

Визуални изкуства

музеи, галерии, ателиета, реставрационни екипи

Дизайн и медии

рекламни агенции, издателства, студиа, дигитални платформи

Културен туризъм

читалища, събори, фолклорни организации, туроператори

За училищата по изкуствата работодателската среда е широка и често проектна.

Добавена стойност от партньорствата

За учениците

- ранна професионална ориентация
- портфолио от реални участия
- работа с публика и срокове
- контакти с професионална общност
- готовност за проектна заетост

За работодателите

- ранно откриване на таланти
- влияние върху учебното съдържание
- по-добра пригодност на завършващите
- съвместни продукции и нова публика
- устойчив кадрови резерв

Зависимост от лични контакти

партньорствата често се движат от конкретни директори, преподаватели и артисти

Недостатъчно проследяване на реализацията

липсва системна информация къде се реализират завършилите

Проектен характер на сектора

заетостта в културата е сезонна, временна и често свободна практика

Неравномерен достъп

училища в градове с богата културна среда имат по-лесни партньорства

Бавна актуализация на съдържанието

дигитални, управленски и предприемачески умения навлизат неравномерно

Live Skills / БАРОК

Европейски проект за нови умения в аудиовизуалния сектор и представленията на живо

- Erasmus+ Sector Skills Alliances
- водещ партньор: British Council
- партньори от България, Гърция, Румъния и Обединеното кралство
- БАРОК: социален партньор в България и връзка с работодателите
- НГСЕИ – Пловдив: пилотно училище за обучението в България

Трите програми, които Live Skills въвежда

Арт мениджмънт

проектен мениджмънт, финансово планиране, маркетинг, развитие на публики, управление на културни организации

Културно предприемачество

бизнес модели, самостоятелна практика, договори, права, партньорства, устойчивост

Дигитални и нови технологии

дигитален дизайн, социални медии, аудио/видео инструменти, онлайн комуникация

Идентифицирани дефицити в уменията

Live Skills превръща нуждите на сектора в аргументи за промяна на ПОО.

Управление

проекти, бюджети, екипи,
финанси

Публики

маркетинг, комуникации,
социални медии

Правна рамка

авторски права, договори,
защита от пиратство

Технологии

звук, светлина, видео, дигитален
дизайн

Предприемачество

бизнес модели, преговори,
набиране на средства

Меки умения

екипна работа, комуникация,
адаптивност

Пилотиране в България

Проектът влиза в реална училищна среда в НГСЕИ – Пловдив.

Какво е важно?

- курсовете са предложени в два пилотни кръга
- първи кръг от март 2019 г.; втори кръг завършен през декември 2019 г.
- пилотирани са Art Management, Cultural Entrepreneurship и Digital & New Technologies
- в пилотната фаза са обучени 105 лица

Live brief: учене чрез реална задача

- 1 Работодателят формулира реален проблем
- 2 Преподавателят превежда задачата в учебни цели
- 3 Учениците работят по проект в екип
- 4 Професионалисти дават обратна връзка
- 5 Резултатът става портфолио/публична изява

Този подход е особено подходящ за културата: спектакъл, концерт, изложба, фестивална кампания, видео продукция или дигитална комуникация.

Приносът на Live Skills към развитието на ПОО

---

1 модернизира учебното съдържание

2 свързва ПОО с реални умения от пазара

3 пилотира нови програми в българско училище

4 укрепва ролята на работодателската организация БАРОК

5 насърчава учене чрез работа и реални задания

6 подготвя учениците за проектна заетост и свободни професии

7 създава адаптируеми обучителни ресурси

8 поставя българското ПОО в европейска рамка

Проектът е пример за секторно партньорство между училище, работодатели и международни партньори.

Как да се надгради моделът

От случайни партньорства към рамкови споразумения

ясни роли, периодичност, отговорности и очаквани резултати

От практика към съвместни продукции

учениците да завършват с реално портфолио и публични резултати

От отделни преподаватели към менторски мрежи

професионалисти от сектора да участват системно в обучението

От тесни специалности към комбинирани компетентности

изкуство + технологии + мениджмънт + предприемачество

От прием по традиция към прием по секторна потребност

работодателите да дават регулярна обратна връзка за нужните кадри

Препоръки

Училищата по изкуствата са един от най-естествените примери за връзка между професионалното образование и реалната работна среда.

При тях обучението не свършва в класната стая – то продължава на сцената, в ателието, в галерията, в театъра, в операта, във филмовата и телевизионната продукция.

Работодателите в културата не са само бъдещи потребители на кадри, а активни участници във формирането на младия професионалист.

Live Skills и ролята на БАРОК показват как тази връзка може да се превърне в системен модел – чрез нови програми, реални задания, дигитални умения, културно предприемачество и пряко участие на работодателите.
